

Poliitiku ootused akadeemikutele – personaalne meditsiin

Irja Lutsar

Võimu ja Vaimu dialoog

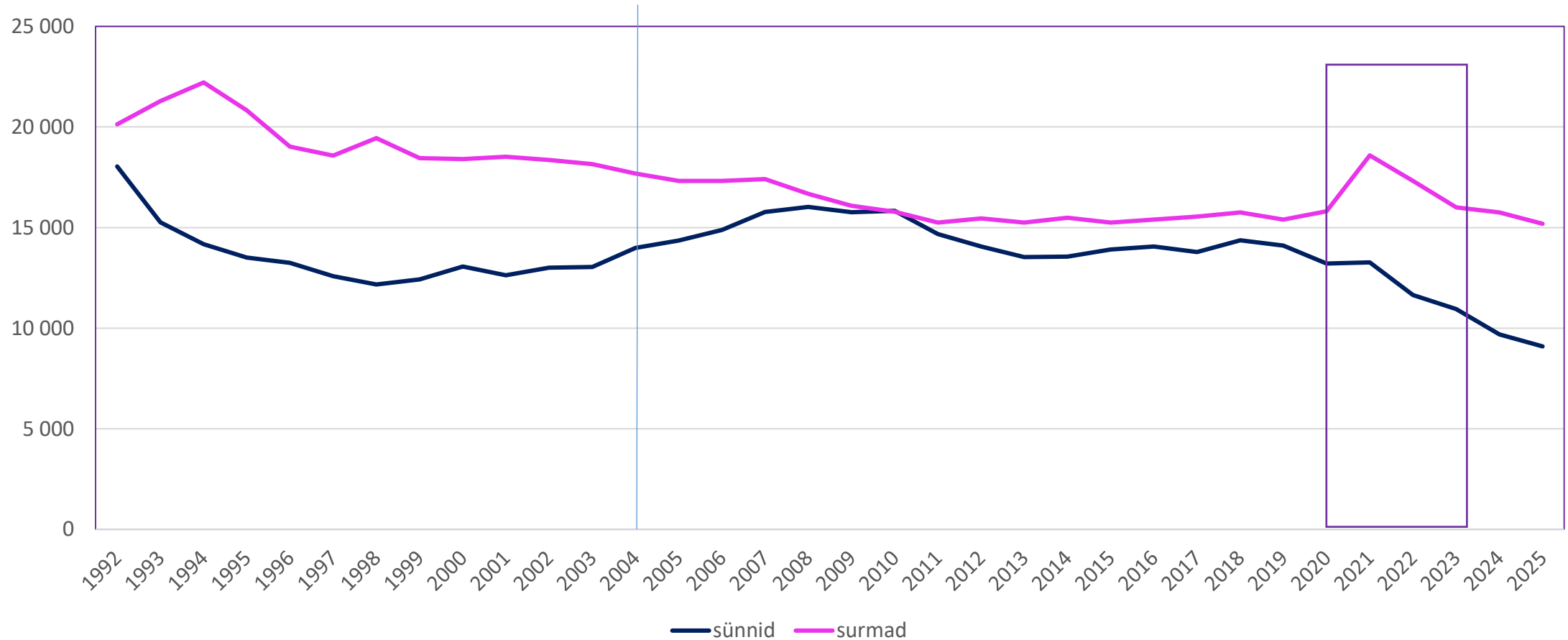
Riigikogu

10. veebruar 2026

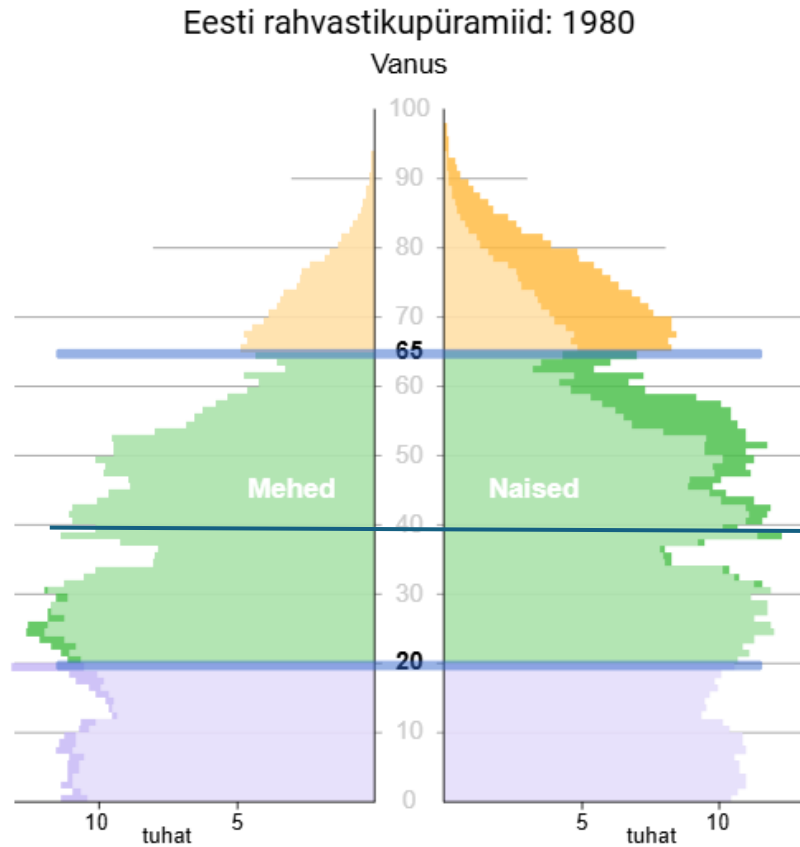
Kava

- Ühiskonna demograafiline struktuur on muutunud
 - Oskame elada vananeva ühiskonnaga
- Vaimne tervis
 - On haaranud kogu ühiskonna, aga juurpõhjused pole selged
- Meditsiini arengu mõju meie otsustele
 - Kaasub üle diagnoosimise ja üle ravimise oht

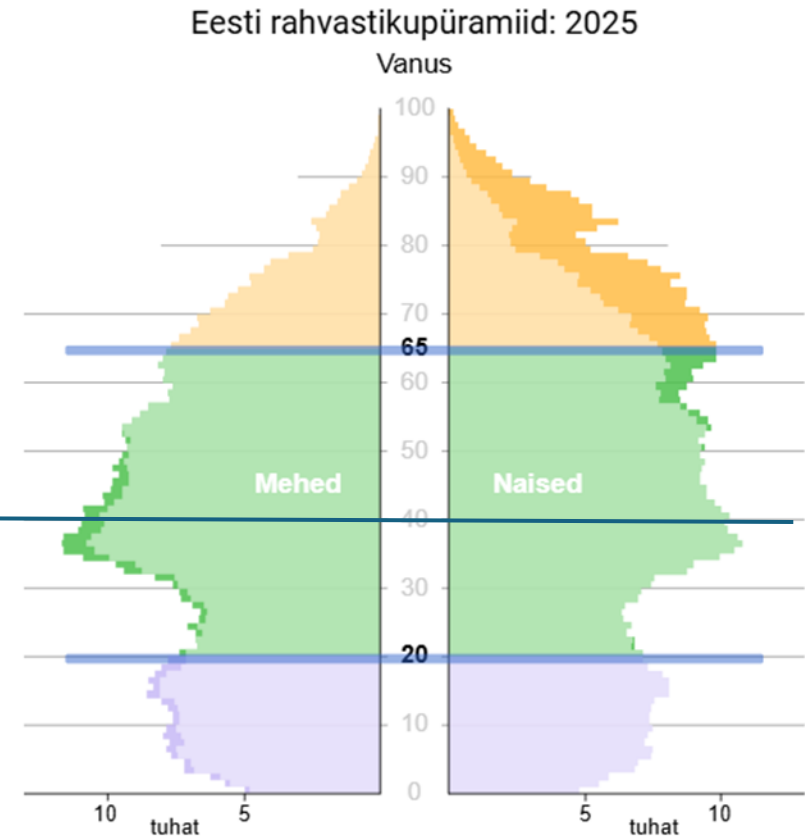
Eesti sündimus väheneb ja suremus on stabiilne

Elanikkond vananeb ja ei taastooda ennast

40a

Eakas inimene - *geroscience*

- Pole mitte pelgalt kaua elanud inimene
- Erinevad haigused
 - Kuulmise ja nägemise langus
 - Osteoartriit
 - KOK
 - Diabeet
 - Depressioon ja dementsus
- Vananev immuunsus (immunosenescence) ja suurenenud vastuvõtlikkus haigustekitajatele
- Erinev farmakokineetika
- Eestis **geriaatria professuuri** pole

CYP2C19 geenid ja vanus

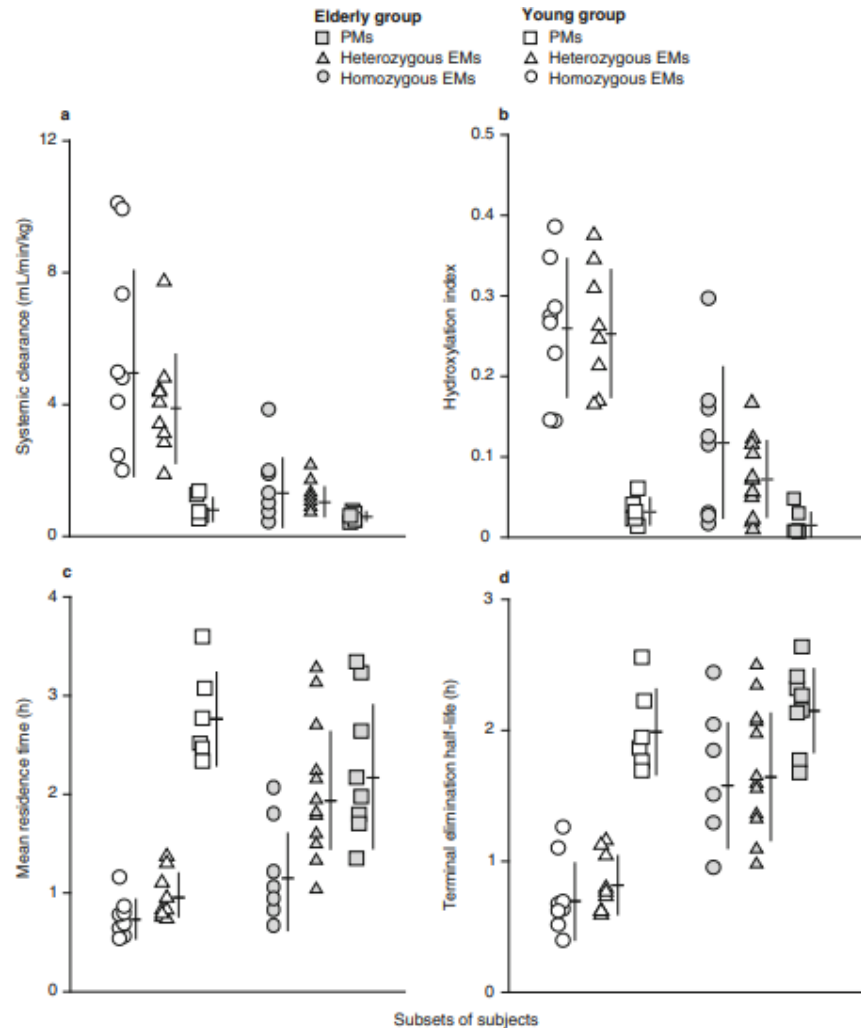

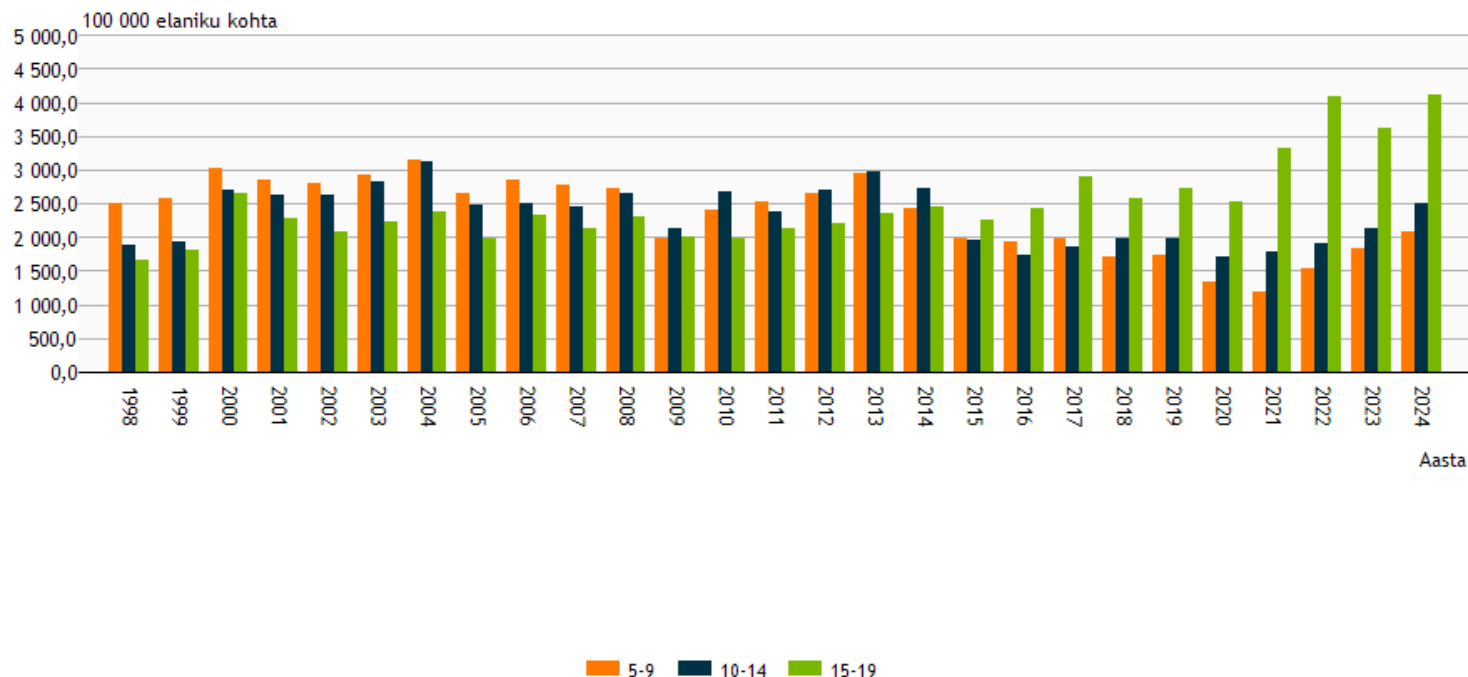
Fig. 3. Individual and mean ($\pm$ SD) systemic clearance (a), hydroxylation index (b), mean residence time (c) and terminal elimination half-life (d) of omeprazole with each genotype in the young and the elderly subjects. **EMs** = extensive metabolisers; **PMs** = poor metabolisers.

PM - aeglased metaboliseerijad
EM - kiired metaboliseerijad

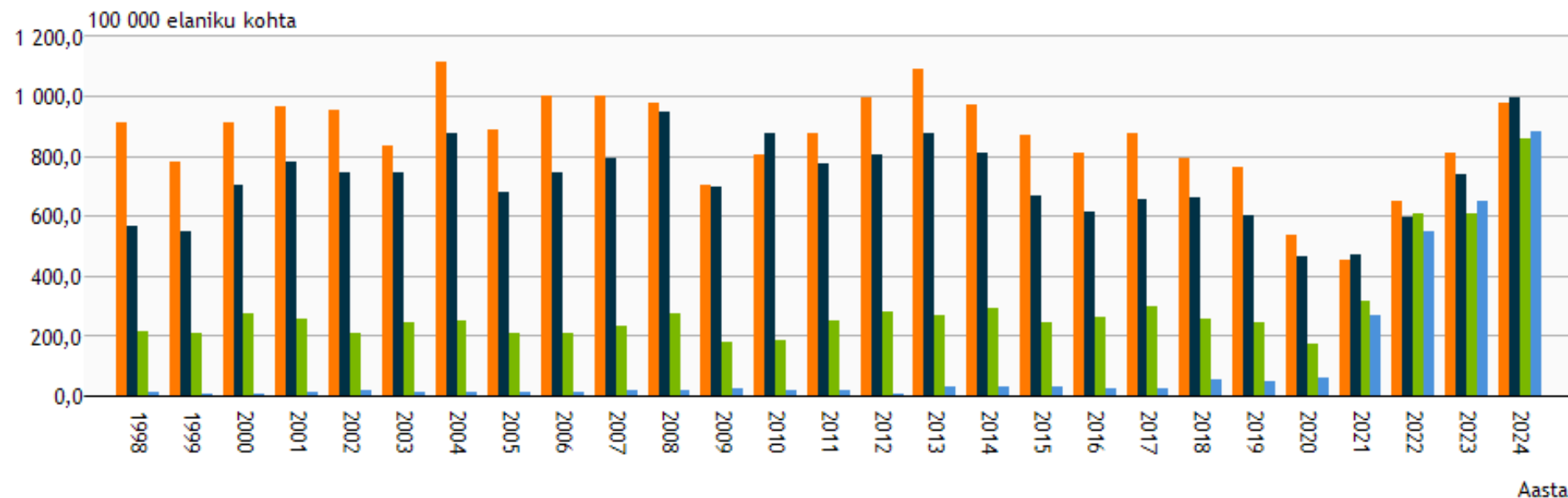
Tühjad märgid – noored
Täidetud märgid - eakad

Noorte psühhiaatrilised haigused sagedenevad

PKH3: Uued ambulatoorsed psühhiaatrilised haigusjuhud 100 000 elaniku kohta soo ja vanuserühma järgi

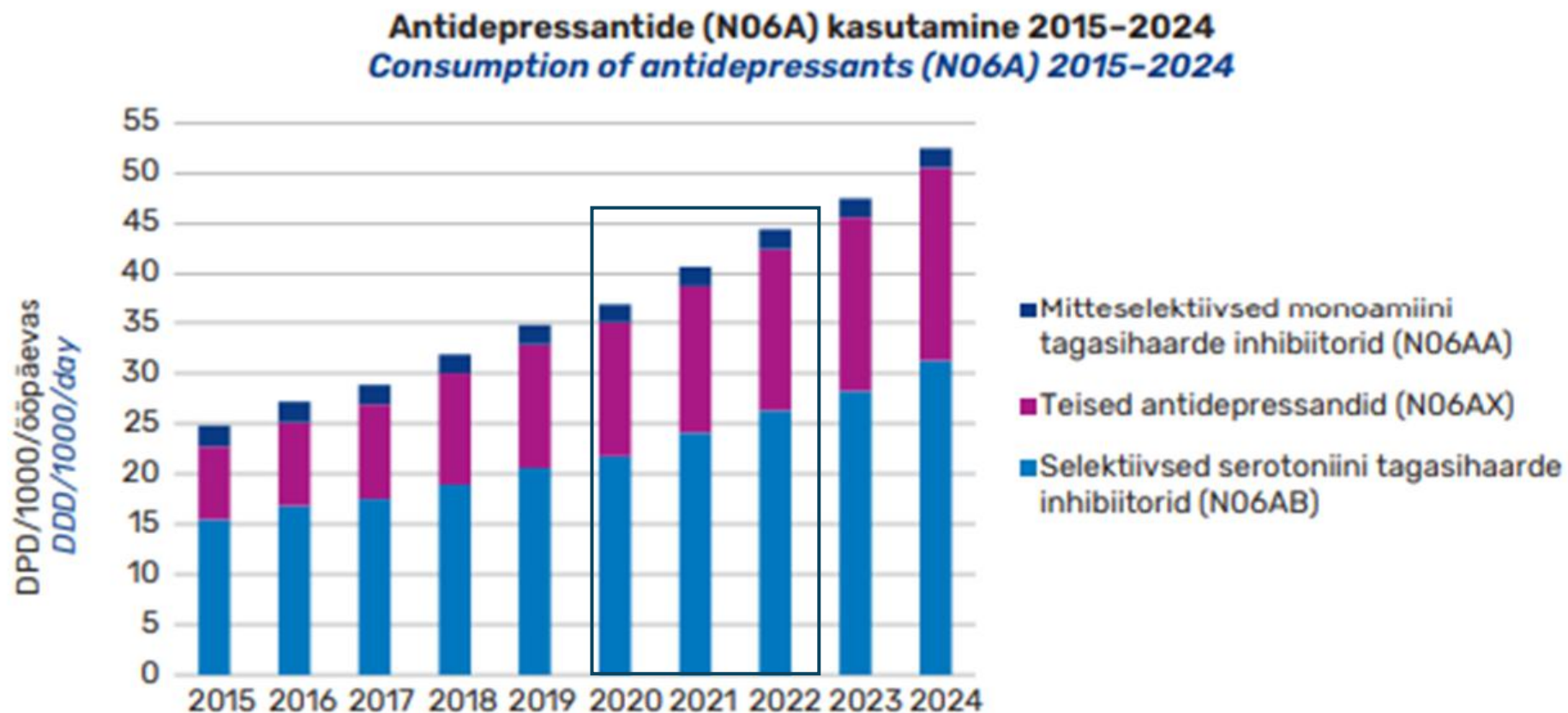
PKH3: Uued ambulatoorsed psühhiaatrilised haigusjuhud 100 000 elaniku kohta soo ja vanuserühma järgi

5-9 10-14 15-19 20-24

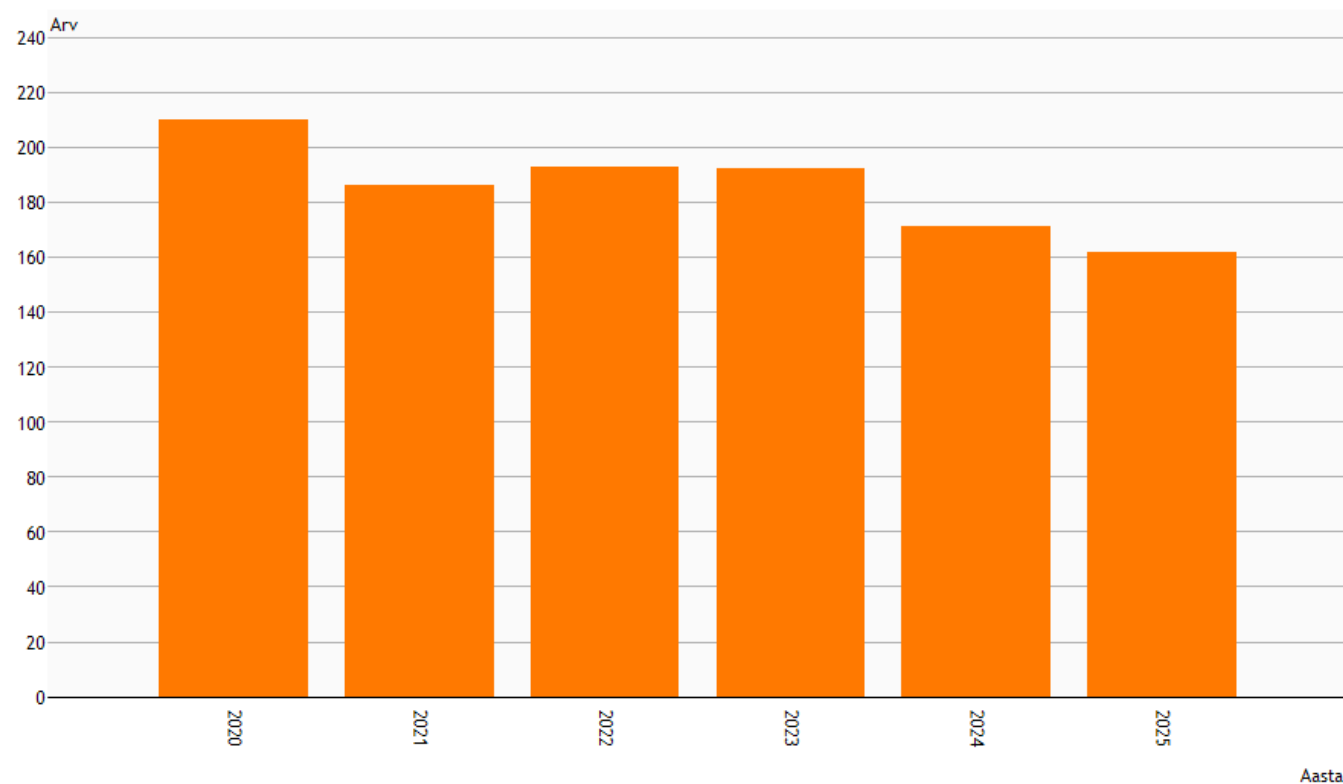
ATH on tõusnud teismeliste ja noorte täiskasvanute hulgas

Antidepressantide kasutus Eestis on tõusnud

Enesetapud Eestis püsivad stabiilsel tasemel

SD15: Surmade esialgsed registreerimisandmed põhjuse, maakonna ja kuu järgi

Allikas: Surma põhjuste register

Vaimse tervise probleemid

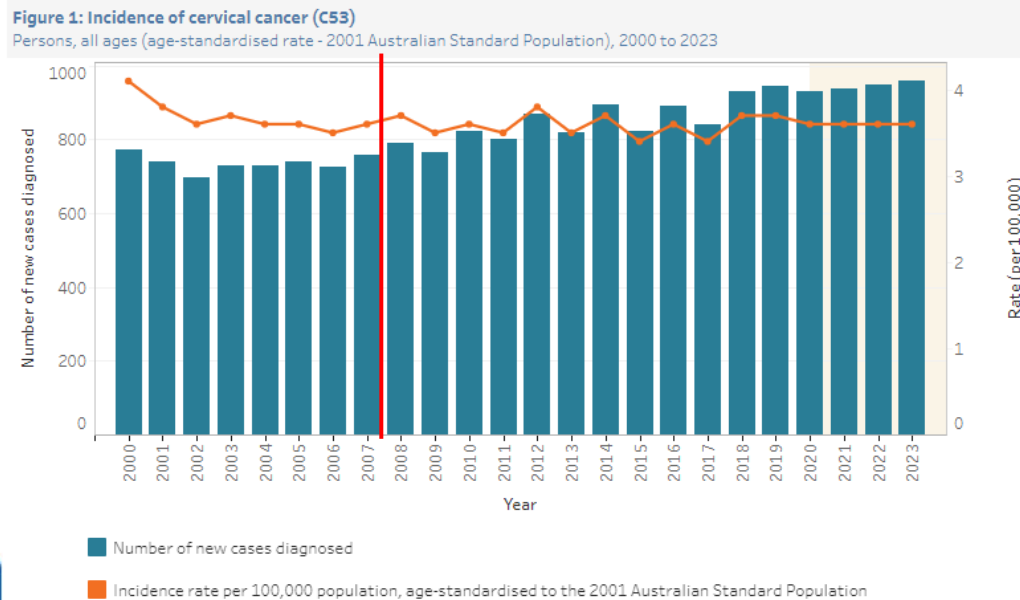
- Juurpõhjused pole selged
- Suure tõenäosusega sotsiaalne probleem, mida lahendame meditsiiniliste vahenditega
- Kuidas ennetada kui põhjused pole detailselt teada?
- Vajame multidistsiplinaarseid **uuringuid** mis aitaks põhjustest aru saada

Andmetel mitte emotsioonidel põhinevad otsused

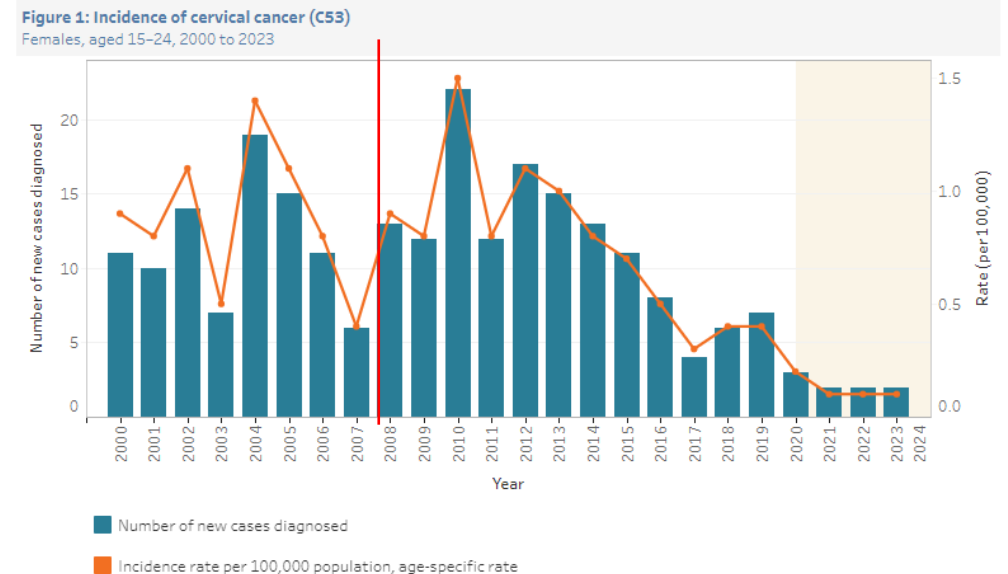
- Kogume palju andmeid
 - Tervise infosüsteem
 - 10 tervise andmebaasi
 - Geenivaramu longituudne andmebaas – tervise + geenide andmed
- Andmete analüüs + interpreteerimine siiani vähe kasutatud ja harva poliitilistesse otsustesse jõudnud

Emakaela vähk Austraalias – vähiregistri andmed (tüdrukute vaktsineerimine algas 2007)

Kõik vanused

Vanus 15-24 aastat

Emakakaela vähk vaktsineeritutel on väga harvaesinev

<https://www.aihw.gov.au/reports/cancer/cancer-data-in-australia/contents/stage>

Meditisiin ja tehnoloogia areneb

- Täpsem diagnostika
 - Oht üle diagnoosimiseks ja üle ravimiseks
- Uuemad ja kallimad ravimid
- Kui intensiivselt ravida või ennetada
 - Kas ühe juhu tuvastamine iga hinna eest
 - Missugustel tingimustel ravi ja ennetamine lõpetada
- Lisaks baasuuringutele vajame rohkem **kliinilisi uuringuid**

Soovide ja võimaluste lahknemine

- Mida see kõik maksab ja kuidas selle eest tasuda?
- Tervishoiu korralduses ja ökonoomikas on üksikud akadeemilised tegijad
 - Meil pole tervishoiu korralduse professuuri
 - Meil pole tervishoiu ökonoomika professuuri

Kokkuvõtteks – poliitikute ootused akadeemikutele

- Teaduspõhised andmed – uuringud, uuringud, uuringud
- Teadlased/akadeemikud on olulised partnerid tervishoiu võtmeküsimustes
 - Tervishoiu korraldus ja ökonoomika
 - Toimivate muutuste hindamine ja nendega tegelemine
 - Järgneva põlvkonna meditsiiniteadlaste ette valmistamine
 - Kommunikatsioon